

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจัยสำคัญที่ส่งอิทธิพลในการกำหนดนโยบายการต่างประเทศที่ถือเป็นปัจจัยร่วมที่รัฐต่าง ๆ ต้องตระหนัก คือ สภาวะแวดล้อมภายนอกที่ส่งอิทธิพลต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในประเทศ และเป็นเงื่อนไขของประชาคมโลกที่รัฐต่าง ๆ ต้องดำเนินการตามหากประสงค์ที่จะร่วมปฏิสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ รวมทั้งเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคปัจจุบันหลังการล่มสลายของโลกสงครามเย็น ซึ่งก็คือ เป็นสิ่งแวดล้อม (environment) ของระบบการเมืองที่จะเป็นปัจจัยเงื่อนไขในการแปรสภาพปัญหาหรือความต้องการต่าง ๆ ให้เป็นนโยบาย

กระแสการเปลี่ยนแปลงภายนอกประเทศที่สำคัญ คือ การที่ระบบเศรษฐกิจโลกได้เปลี่ยนแปลงสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนเศรษฐกิจใหม่ของโลกที่นำไปสู่ศตวรรษที่ 21 และการลงทุนระหว่างประเทศใหม่ และแนวโน้มการพัฒนาสู่เศรษฐกิจใหม่ที่มีเทคโนโลยีและการใช้ความรู้เป็นฐานการพัฒนา ส่งผลให้ประเทศไทยต้องปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะการตระหนักถึงความสำคัญของความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่เร่งกระแสโลกาภิวัตน์ให้กระจายไปเกือบทั่วโลก ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าของสังคมเศรษฐกิจโลกอย่างมหาศาล ทำให้ข้อจำกัดของมิติทางด้านกาลและเทศะ (time and space) ได้ลดบทบาทลงไปอย่างมาก เหตุการณ์ในประเทศหนึ่งสามารถเป็นที่รับรู้ในอีกประเทศได้อย่างรวดเร็วด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีเงื่อนไขสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สถานการณ์ภายในประเทศที่จะเป็นตัวกำหนดสถานะและความสามารถในการดำเนินนโยบายของรัฐ หรือเป็นอุปสรรคไม่ให้รัฐสามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพตามความต้องการของนโยบาย ซึ่งสถานการณ์ทั้งสองจะเป็นเงื่อนไขสำคัญของกระบวนการนโยบายต่างประเทศของไทยที่จะต้องคำนึงถึง

ความสำคัญของระบบเศรษฐกิจโลกที่มีต่อกระบวนการนโยบายต่างประเทศของไทยนั้น สามารถพิจารณาได้โดยเฉพาะกรณีที่ไทยได้ให้พันธะสัญญาในข้อตกลงแกตต์ที่ไทยจะต้องประพฤติปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานในการปฏิบัติอย่างปราศจากความลำเอียง (principle of non-

discrimination) ทำให้นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทยในรัฐบาลปัจจุบันต้องให้ความสำคัญกับการสนับสนุนการค้าเสรีในการค้าระหว่างประเทศ และการสนับสนุนและผลักดันนโยบายการค้าเสรีของเขตการค้าเสรีอาเซียน

ปัจจัยต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วเป็นปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อกระบวนการนโยบายของประเทศไทยทั้งสิ้น นโยบายต่างประเทศเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการที่ประเทศไทยใช้สำหรับติดต่อกับรัฐอื่น องค์กรอื่น หรือตัวแสดงอื่นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการรักษาและสร้างผลประโยชน์ของรัฐทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันนั้น ผลประโยชน์ของรัฐด้านเศรษฐกิจเป็นผลประโยชน์ที่มีความโดดเด่นมากกว่าผลประโยชน์ด้านอื่น เนื่องจาก สังคมโลกในปัจจุบันได้เข้ามาสู่ยุคเศรษฐกิจใหม่ ที่มีกระแสโลกาภิวัตน์เป็นตัวกระตุ้นให้เศรษฐกิจใหม่ทวีความสำคัญขึ้น ซึ่งนโยบายต่างประเทศของไทยได้ถูกกระแสนี้ต่าง ๆ ตามสถานการณ์โลกช่วงเวลาต่าง ๆ แวดล้อมและแสดงบทบาทในกระบวนการนโยบายต่างประเทศตลอดมา

เงื่อนไขของระบบเศรษฐกิจโลกที่มีผลต่อการค้าสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรของไทย โดยได้แสดงถึงความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศของไทย โดยเฉพาะด้านสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรที่นำรายได้มาสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเป็นแหล่งงานที่สำคัญสำหรับประชาชนไทย ซึ่งในอดีตนั้น ประเทศไทยถูกกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย จนทำให้ประเทศไทยต้องขอความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ในการให้สินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่อยู่ในระบบการค้าเสรี เพื่อที่จะลดปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำเนินการค้าระหว่างประเทศในสินค้าเกษตร

สำหรับการค้าสินค้าทางการเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็งนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนต่างมีความเห็นสอดคล้องกัน โดยการค้าสินค้าเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็งนั้น เป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ของสินค้าเกษตรที่ประเทศไทยนำส่งออก พบว่า มีแนวโน้มที่ดีเนื่องจากประเทศไทยมีประสบการณ์และชื่อเสียงที่ดีในผลิตภัณฑ์นี้ ผนวกกับสภาพเงื่อนไขของผลิตภัณฑ์ของประเทศอื่นอยู่ในช่วงวิกฤติ ทำให้ผู้บริโภคในตลาดโลกได้ให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยตัวนี้มากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อปริมาณและมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มสูงขึ้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะราบรื่นเสมอไป เนื่องจากเงื่อนไขของประเทศตะวันตก ซึ่งเป็นคู่ค้าที่สำคัญ จะมีความเป็นพลวัตร (Dynamic) สูง เพราะประเทศตะวันตกเอง ก็ต้องพยายามสร้างมาตรการกีดกันทางการค้า เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศของตัวเอง ประเทศไทยเองในฐานะที่เป็น

ประเทศกำลังพัฒนา จำเป็นจะต้องพึ่งพาสถาบันสำหรับการส่งออกสินค้าต่างๆ ดังนั้นประเทศไทยเอง จะต้องกำหนดมาตรการที่มีลักษณะของการปรับตัวให้สอดคล้อง และสามารถรองรับเงื่อนไขต่างๆ ที่นับวันจะมีความหลากหลายยิ่งขึ้นนอกจากประเทศไทยจะต้องปรับนโยบายให้เป็นที่ยอมรับของประเทศตะวันตกที่เป็นตลาดใหญ่สำหรับสินค้าทางการเกษตร โดยเฉพาะการค้าสินค้าไก่สดแช่แข็งแล้ว ประเทศไทยจะต้องคำนึงถึงประเทศอื่นที่มีศักยภาพในการผลิตเช่นเดียวกับประเทศไทย หรือประเทศที่เป็นคู่แข่งทางการค้าของไทยด้วย เนื่องจากว่าประเทศเหล่านี้ เช่นประเทศจีน มีข้อได้เปรียบประเทศไทยอยู่ เช่นการที่ประเทศจีนมีต้นทุนที่เกิดจากค่าแรงต่ำ ส่งผลให้ประเทศจีนสามารถผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมาก แต่ประเทศจีน ก็มีข้อที่เสียเปรียบประเทศไทยอยู่เช่นกัน กล่าวคือมาตรฐานของสินค้าโดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตร ประเภทไก่สดแช่แข็งนั้น ยังมีมาตรฐานที่ต่ำกว่าสินค้าที่ผลิตจากประเทศไทยอยู่มาก ประกอบกับบริษัทข้ามชาติที่ดำเนินธุรกิจการค้าไก่สดแช่แข็งนั้น ยังไม่มีความมั่นใจในศักยภาพของประเทศจีน ที่จะเอื้อประโยชน์ให้เหมือนประเทศไทยหรือไม่ เช่นการที่ประเทศจีน จำกัดโควตาในการนำผลการประกอบการ หรือผลกำไรออกนอกประเทศจีน กลับไปยังประเทศที่สำนักงานใหญ่ของบริษัทข้ามชาตินั้นๆ ตั้งอยู่ โดยให้นำผลการประกอบการ หรือผลกำไรนั้น ส่งกลับมาในรูปวัตถุดิบทางการเกษตรแทน ตัวอย่างเช่นเครื่องเจริญโภคภัณฑ์ที่เข้าไปดำเนินธุรกิจประเภทต่างๆ เกี่ยวกับเกษตรอุตสาหกรรม ไม่สามารถนำผลการประกอบการหรือผลกำไร กลับมาสู่ประเทศไทย ที่เป็นรูปเงินตราได้ จำต้องนำผลกำไรนั้น ไปซื้อกากถั่วเหลือง จากประเทศจีน เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบที่ใช้ผลิตอาหารสัตว์ในประเทศไทย อีกทั้งนักลงทุนชาวต่างชาติที่เข้าไปลงทุนในประเทศจีน จะประสบกับปัญหาการคอร์รัปชัน ทั้งในระดับองค์กร หรือบริษัทข้ามชาติ ที่มีผู้ร่วมประกอบการ (Joint Venture) เป็นชาวจีน และในระดับรัฐบาลของจีน เพื่ออำนวยความสะดวก เนื่องจากกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับราชการของจีน มีความสลับซับซ้อน และยุ่งยากมาก

ประเทศที่ถือได้ว่าเป็นคู่แข่งที่จะเพิ่มพูนความสำคัญในอนาคตของไทย ได้แก่บราซิล ซึ่งเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็งที่สำคัญประเทศหนึ่ง แต่ปัจจุบันนี้ ประเทศไทยยังคงได้เปรียบการค้าสินค้าประเภทนี้ เหนือบราซิล เนื่องจากว่าสินค้าทางการเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็งนี้ คุณภาพของสินค้า ไม่สามารถแข่งขันกับประเทศไทยได้ เนื่องจากบราซิล ไม่สามารถใช้ความรู้ความสามารถในการจัดการฟาร์ม โดยเฉพาะการควบคุมเชื้อราได้ดีเท่าไทย อีกทั้งต้นทุนที่เป็นค่าแรงของบราซิล ยังสูงกว่าไทย ตลอดจนทักษะ, ความชำนาญ, ความประณีต ในการผลิตสินค้าประเภทไก่สดแช่แข็ง ยังไม่สามารถเทียบกับการผลิตของไทยได้เลย แต่ในอนาคต หากบราซิลสามารถพัฒนาข้อด้อย ให้กลายเป็นข้อได้เปรียบประเทศไทยเมื่อไร ประเทศไทยจำต้องเผชิญกับคู่แข่งที่สำคัญเพิ่มขึ้นอีก ในแวดวงการค้าสินค้าเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็ง เพื่อเป็นการเตรียมพร้อม

กับการะกิจที่ต้องกระทำ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ประเทศไทยควรที่จะรับดำเนินการศึกษาถึงผลกระทบของเงื่อนไขต่างๆ ที่มีความหลากหลายของประเทศตะวันตกที่เป็นตลาดแหล่งใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินมาตรการต่างๆ ที่ประเทศตะวันตกต้องการ หรือการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีความหลากหลาย เช่นการแสวงหาตลาดใหม่เพื่อทำการบุกเบิกเป็นต้น ตลอดจนเงื่อนไขต่างๆ ขององค์การการค้าโลก ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือกระแสเศรษฐกิจใหม่ ก็มีความสำคัญอีกเช่นกัน

หากมองในระดับภาพรวมของสินค้าเกษตรแล้วนอกจากเงื่อนไขของกระแสการเปิดเสรีทางการค้าแล้ว เงื่อนไขที่ไม่สามารถมองข้ามได้เลย คือ มาตรการการกีดกันทางการค้าในรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะเงื่อนไขที่อ้างสภาพสังคม การเมือง การบริหารจัดการ คุณภาพของสินค้าและบริการ หรือสิทธิมนุษยชนในการกีดกันทางการค้า หรือเป็นเงื่อนไขในการทำความตกลงทางการค้า

เมื่อพิจารณาเฉพาะนโยบายการต่างประเทศและนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของรัฐบาลปัจจุบัน จะพบว่า นโยบายด้านการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของรัฐบาลปัจจุบันนั้นได้ให้ความสำคัญกับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศในฐานะสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล

แม้ว่า นโยบายการต่างประเทศและนโยบายเศรษฐกิจของไทยจะเน้นให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจเสรีนิยมในการเปิดเสรีทางการค้า แต่นโยบายดังกล่าวก็ไม่ได้กำหนดมาตรการที่เฉพาะเจาะจงลงไป เป็นเพียงนโยบายในภาพรวมเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง นโยบายดังกล่าวสามารถที่จะปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ เนื่องจากไม่ได้ชี้ชัดถึงอุดมการณ์หรือมาตรการที่ประเทศไทยจะยึดถือในการดำเนินการ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ เป็นลักษณะนโยบายลู่มนั่นเอง รวมทั้ง ยังคงเป็นแนวนโยบายที่ยังคงเป็นลักษณะเศรษฐกิจแบบพึ่งพิงที่อาศัยการพึ่งพาเศรษฐกิจประเทศอื่นและเศรษฐกิจโลกเป็นเงื่อนไขในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยในนโยบายได้มีการระบุถึงกรที่จะศึกษาภาพของตนเอง เพื่อลดสถานะการเป็นประเทศพึ่งพิงแต่อย่างใด

ผลของนโยบายการต่างประเทศต่อการค้าระหว่างประเทศของไทยนั้น ไม่สามารถที่จะกล่าวสรุปได้อย่างเต็มที่มีผลต่อการค้าระหว่างประเทศหรือไม่ เนื่องจาก นโยบายที่ได้กำหนดไว้ไม่ได้มีความชัดเจนในตัวของมันเอง ซึ่งเป็นลักษณะของนโยบายการต่างประเทศของไทยที่มีความครอบคลุมแต่ก็ไม่ได้ให้ความชัดเจนใด ๆ นอกจากนั้น จะเห็นได้อย่างค่อนข้างชัดเจนว่านโยบายเศรษฐกิจของไทยยังต้องอาศัยการพึ่งพิงของเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจของประเทศอื่น ๆ เป็นหลัก

ดังนั้น การกำหนดนโยบายไว้เพียงกว้าง ๆ นั้น ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่า สินค้าอุตสาหกรรมเกษตร โดยเฉพาะไก่แช่แข็งนั้นจะได้รับการคุ้มครอง หรือ ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการแข่งขันในตลาดโลก ในขณะที่ความไม่ชัดเจนของนโยบายนั้น จะมีข้อดีประการสำคัญ คือ นโยบายจะสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ส่งผลให้มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการความหลากหลายที่จะมีมากขึ้นในเวทีการค้าโลก

ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้มีข้อสรุป เพื่อตอบสนองมาตรฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในมาตรการของรัฐบาล ในเรื่องการค้าขายสินค้าทางการเกษตรระหว่างประเทศมากกว่าที่จะเกิดจากความต้องการของรัฐบาลเอง

2. มาตรการทางการค้าระหว่างประเทศของรัฐบาลปัจจุบันที่เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาในส่วนของข้อ 13 นโยบายด้านการต่างประเทศ และข้อ 4.3 ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ นั้นไม่ได้เป็นหลักประกันว่า การค้าสินค้าทางการเกษตรระหว่างประเทศของไทย จะได้รับการคุ้มครอง หรือการปกป้องผลประโยชน์ในเวทีการค้าโลก เสมอไป

3. มาตรการทางการค้าระหว่างประเทศในระยะต่อไปของประเทศไทย จะเป็นมาตรการที่มีความหลากหลายในแง่ของการรองรับเงื่อนไขระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเงื่อนไขของเศรษฐกิจใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆของประเทศไทยมากขึ้น

ผลจากข้อสรุปดังกล่าว ประเทศไทยคงไม่สามารถหลีกเลี่ยงกฎของโลกไปได้ ซึ่งแนวโน้มการจัดระเบียบเศรษฐกิจโลกกำลังขยายจากการจัดระเบียบในทุกด้าน ดังนั้น ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องเตรียมตัวเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์การค้าของโลก โดย

ภาครัฐ ต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในทุกสาขา เพื่อประมวลสถานะปัจจุบันของไทย และกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์การค้า และกระแสผลักดันในการเปิดเสรี เพื่อเตรียมการรองรับการเจรจาการค้าให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยมากที่สุด โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเจรจาต้องพยายามดูแลให้การจัดทำกฎเกณฑ์ของโลกสอดคล้องกับกฎระเบียบของไทย รวมทั้งต้องร่วมมือกับภาคเอกชนในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างระบบการผลิตในประเทศกับทิศทางการค้าระหว่างประเทศ

ในขณะที่ภาคเอกชน ต้องมีความตื่นตัวและติดตามความเคลื่อนไหวของทิศทางการค้าโลกอยู่เสมอ ต้องมีวิสัยทัศน์ และร่วมมือในการให้ข้อคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ในการเจรจา ต้องปรับปรุงประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน มีการขยายการลงทุนในต่างประเทศ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและแสวงประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่น มีการปรับกลยุทธ์ทางการค้า เช่น เจาะตลาด พัฒนาคุณภาพสินค้า พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกสู่ตลาด สร้างภาพลักษณ์ หรือ brand name ของสินค้าไทย ปรับปรุงกฎระเบียบและนโยบายต่างๆ ให้เหมาะสมและยืดหยุ่นต่อการประกอบธุรกิจ รวมทั้งต้องประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการแก้ไขปัญหาในขณะเดียวกัน ผู้บริโภคจะต้องมีความตื่นตัว และมีความรู้ที่จะพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง ในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อบริโภค ซึ่งจะช่วยให้ผลักดันให้ผู้ประกอบการผลิตสินค้าอาหารของไทยต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานได้อีกทางหนึ่ง

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้ ตามที่ศึกษาข้อมูลเอกสารและจากการสัมภาษณ์ เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับกรอบแนวคิดทฤษฎี สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์และผลกระทบของเงื่อนไขทางการค้าสินค้าทางการเกษตร ประเภทเนื้อไก่สดแช่แข็ง ของชาติตะวันตก เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ที่มีต่อประเทศไทย นั้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงที่ประเทศไทย จำต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขทางการค้าต่างๆ ที่ชาติตะวันตก กำหนดขึ้น ประเทศไทยจำต้องพึ่งพาประเทศตะวันตก ในฐานะที่เป็นตลาดขนาดใหญ่ ของการส่งออกสินค้าเกษตร ประเภทไก่สดแช่แข็ง ของประเทศไทย และประเทศไทย ไม่สามารถกำหนดเงื่อนไข หรือสร้างข้อต่อรองในการเจรจาทางการค้ากับชาติตะวันตกได้อย่างเท่าเทียมกัน เหตุเพราะว่า อำนาจการซื้อของชาติตะวันตก เป็นสิ่งที่กำหนดเงื่อนไขให้การส่งออกสินค้าเกษตร ประเภทไก่สดแช่แข็งของไทย อาจเพื่อการตอบโต้ต่อการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการของไทย ไม่เข้าหลักเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ที่ชาติตะวันตกกำหนดขึ้น เช่นการปฏิบัติตามมาตรฐานการทำงานที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม (ISO 14001), การปฏิบัติตามมาตรฐานการป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุอันตราย โดยการเฝ้าระวังจุดวิกฤติในระบบการผลิต(HACCP) หรือเพียงเพื่อการปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศของชาติตะวันตกเอง นอกจากการที่ประเทศไทยจำต้องพึ่งพาชาติตะวันตกในฐานะที่เป็นตลาดระบายสินค้าเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็งแล้ว ประเทศไทยจำต้องพึ่งพาเทคโนโลยีที่ใช้กับระบบการผลิตของชาติตะวันตกที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนแหล่งเงินทุนที่จำต้องกู้ยืมมาเพื่อการลงทุนอีกด้วย

อีกทั้งประเทศไทยยังดำเนินนโยบายการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ระหว่างประเทศแบบถูลม (Bend with the wind) เพราะการประเมินสถานการณ์ทางการค้าสินค้าทางการเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็ง ในขณะที่ประเทศไทย ซึ่งรวมความถึงหน่วยงานของภาครัฐ ในฐานะที่เป็นผู้กำหนดนโยบายระหว่างประเทศ และหน่วยงานของภาคเอกชน ในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการ ซึ่งต่างก็มีส่วนได้ส่วนเสีย กับการค้าขายสินค้าทางการเกษตรระหว่างประเทศ มีอำนาจในการต่อรองกับประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะประเทศตะวันตก น้อย จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางการค้าในขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นตีปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เงื่อนไขต่างๆ ที่ชาติตะวันตกกำหนดขึ้น ทั้งส่วนที่เกี่ยวกับภาคการผลิตของเอกชน เช่นระบบการจัดการมาตรฐานต่างๆ เช่น ISO 14001 , ISO 18001 หรือการจัดการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่เป็นที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไก่สดแช่แข็งให้ถูกต้องตามมาตรฐานสวัสดิภาพของสัตว์ (Animal Welfare) ,มาตรการทางด้านภาษี หรือมาตรการอื่นใดก็ตาม ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์เหล่านั้น โดยมุ่งถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศไว้เป็นสำคัญ คือ การค้าขายสินค้าทางการเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็งเพื่อนำรายได้เข้าประเทศให้มากที่สุด

เงื่อนไขอีกประการที่สำคัญที่ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับชาติตะวันตก ในลักษณะของการพึ่งพิง และการปรับตัวแบบถูลมคือ เงื่อนไขที่เกิดจากสภาพความไม่คงทนของสินค้าทางการเกษตรเอง ที่แม้จะผ่านกระบวนการเพื่อการถนอมสภาพแล้วก็ตาม ยังคงมีการเน่าเปื่อย หรือเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา โดยจะแตกต่างกับอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ตลอดจนปัจจัยจากภายนอกประเทศ คือชาติตะวันตกจะมีอำนาจในการต่อรองที่มีผลต่อการกำหนดทิศทางหรือยุทธศาสตร์ต่างๆ ทางการค้าขายสินค้าทางการเกษตร มาก หรือชาติตะวันตก เป็นผู้กำหนดอุปสงค์ในระบบเศรษฐกิจนั่นเอง

2. มาตรการทางการค้าระหว่างประเทศของรัฐบาลปัจจุบันที่เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ในส่วนของข้อ 13 นโยบายด้านการต่างประเทศ และข้อ 4.3 ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ นั้นไม่ได้เป็นหลักประกันว่า การค้าสินค้าทางการเกษตรระหว่างประเทศ ประเภทเนื้อไก่สดแช่แข็งของไทย จะได้รับการคุ้มครอง หรือการปกป้องผลประโยชน์ในเวทีการค้าโลกเสมอไป เนื่องจากว่านโยบายของรัฐบาลที่แถลงไว้ จะมีลักษณะกว้าง และครอบคลุม ทั่วๆ ไป แต่เนื่องจากเงื่อนไขหรือมาตรการต่างๆ ของชาติตะวันตกนั้น มีลักษณะเป็นพลวัตร (Dynamic) ซึ่งมีลักษณะเคลื่อนไหว หรือปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ซึ่งอาจจะอยู่เหนือการคาดการณ์ของรัฐ ในขณะที่แถลงนโยบายก็เป็นได้ ซึ่งสิ่งนี้เป็นข้อที่พิสูจน์ว่า การค้าสินค้าเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็ง จะไม่ได้รับหลักประกันหรือการคุ้มครองจากนโยบายต่างๆ ของรัฐที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาเสมอไป

3. มาตรการทางการค้าระหว่างประเทศในระยะต่อไปของประเทศไทย จะเป็นมาตรการที่มีความหลากหลาย ในแง่ของการรองรับเงื่อนไขระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเงื่อนไขของเศรษฐกิจใหม่ที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆของประเทศไทยมากขึ้น ตลอดจนต้องสามารถสอดคล้องกับเงื่อนไขหรือข้อจำกัดของสินค้าทางการเกษตรเองด้วย เนื่องจากว่าความสำคัญของการค้าสินค้าทางการเกษตรระหว่างประเทศ ประเภทการค้าใกล้ชิดเช่นนี้ มีอยู่มาก โดยมีปริมาณการส่งออกไปยังตลาดในชาติตะวันตก มากเป็นอันดับหนึ่ง ในประเภทของสินค้าปศุสัตว์ ตลอดจนเงื่อนไขหรือมาตรการต่างๆของชาติตะวันตก มีมากมายเพื่อใช้กีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดของสินค้าทางการเกษตร ที่จะเสื่อมสภาพได้ง่ายกว่าสินค้าอุตสาหกรรมประเภทอื่น และยังมีปัจจัยภายนอกที่เกิดจากการแสดงออกถึงอุปสงค์ของชาติตะวันตกที่มีระดับความสำคัญสูง สิ่งเหล่านี้ทำให้มาตรการทางการค้าระหว่างประเทศของไทย จะมีความหลากหลาย เพื่อรองรับเงื่อนไขหรือปัจจัยต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น เช่นการเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินนโยบายการทูต ให้มีลักษณะของการแสวงหากลยุทธ์ หรือช่องทางทางการค้า หรือการตลาดควบคู่ไปด้วย,การศึกษาแนวทางปฏิบัติตามเงื่อนไขทางการค้าต่างๆของชาติตะวันตก เพื่อเผยแพร่ให้ผู้ประกอบการทราบถึงความจำเป็น และความสำคัญในการปฏิบัติตามเงื่อนไขเหล่านั้นของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,กระทรวงพาณิชย์,กระทรวงการต่างประเทศ หรือความพยายามของภาคเอกชนที่จะเข้าไปมีบทบาทในการผลักดัน หรือสร้างผลสะท้อนกลับ เข้ามายังกระบวนการกำหนดนโยบายต่างๆของรัฐ อาทิ การพยายามแสวงหาตลาดใหม่ๆ ในการส่งออกสินค้าทางการเกษตร,การใช้ความสัมพันธ์ หรืออิทธิพล ให้เป็นแรงผลักดันในกระบวนการกำหนดนโยบายของประเทศ ซึ่งเอื้ออำนวยประโยชน์ให้ภาคเอกชน เช่นการโน้มน้าวให้รัฐ กำหนดโควตาการนำเข้าวัตถุดิบ ที่ใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าทางการเกษตรประเภทต่างๆ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

จากผลของการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. กระแสการเปิดเสรีทางการค้าในปัจจุบัน ยังคงมีความไม่เข้มข้นมากนักสำหรับประเทศไทย แต่ในอนาคต ความเข้มข้นของกระแสการเปิดเสรีทางการค้า จะต้องทวีขึ้นและเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับประเทศไทย ภาครัฐและภาคเอกชน ควรเตรียมความพร้อมสำหรับภาระกิจต่างๆที่จะเกิดขึ้น อาทิเช่น การศึกษาถึงเงื่อนไขต่างๆทางการค้า ให้มีความเข้าใจอย่างถูกต้องตรงกัน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน อีกทั้งควรมีการประสานงานและการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการรองรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

2. ประเทศไทยโดยหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร ควรมีการพยากรณ์ ถึงมาตรการต่างๆของประเทศคู่ค้า ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพื่อกำหนดเป็นแนวทางหรือนโยบาย สำหรับแก้ไขปัญหานั้น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทันท่วงทีเหตุการณ์ และเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

3. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีการคาดการณ์ถึงสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้ ในระบบการค้าสินค้าทางการเกษตรระหว่างประเทศ ในกรณีที่สินค้าทางการเกษตรประเภทใดๆ ก็ตาม ประสบกับปัญหา หรือมาตรการต่างๆ ของประเทศที่เป็นคู่ค้า หรือตกอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ ทำให้ภาวะการส่งออกสินค้าประเภทนั้น จำต้องหยุดชะงัก หากมีสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้ อาจจะใช้สินค้านั้น เป็นสินค้าทดแทนสำหรับการส่งออก เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่สนใจจะนำการวิจัยนี้ ไปศึกษาต่อ เพื่อขยายองค์ความรู้ หรือเพื่อประโยชน์อื่น อาจจะปรับเปลี่ยนเป้าหมายในการวิจัย จากมาตรการของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ในการปรับตัวต่อเงื่อนไขทางการค้าสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรของประเทศตะวันตก : กรณีศึกษาการค้าไก่สดแช่แข็ง เป็นการค้าสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรประเภทอื่นๆ ที่มีแนวโน้มว่าจะมีความสำคัญเพิ่มขึ้น หรืออาจจะปรับเปลี่ยนประเทศที่เป็นคู่ค้าเป็นประเทศอื่นที่มีปริมาณการค้าขายสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร ประเภทไก่สดแช่แข็ง ที่อยู่ในระดับเดียวกับประเทศตะวันตกก็เป็นได้